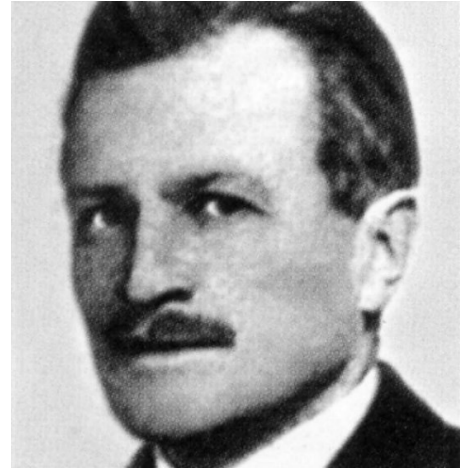

Tadeusz Sokołowski - olimpijczyk z Berlina 1936 r.

Renata Urban

Tadeusz Sokołowski urodził się dnia 14 września 1905 r. w Zemłosławiu w powiecie oszmiańskim na Wileńszczyźnie. Był synem Aleksandra Sokołowskiego i Bronisławy z Kurtzów. Ojciec zajmował się administrowaniem majątków. Bardzo wcześnie stracił rodziców - ojciec zmarł w 1916 r., a matka - w 1918 r. Młody Sokołowski ukończył szkołę przygotowawczą, a następnie w latach 1914-1920 uczęszczał do Gimnazjum Filologicznego im. Konopczyńskiego w Warszawie. W tym czasie należał do 3. Warszawskiej Drużyny Harcerskiej, w której był zastępowym. Został odznaczony Krzyżem Harcerskim II stopnia. Po ustąpieniu Niemców z Warszawy w 1918 r., wstąpił do organizacji wojskowej pod nazwą Pierwszy Pułk Czwartaków. W 1920 r. rozpoczął naukę w Korpusie Kadetów nr 2 w Modlinie.

Wobec zagrożenia wojennego, razem z uczniami, został ewakuowany do Łobzowa pod Krakowem. Pod koniec maja uciekł na Śląsk. Brał udział w III Powstaniu Śląskim, a po zdemobilizowaniu w lipcu 1921 r., wrócił do Modlina i kontynuował naukę. W 1924 r. zdał maturę, a w okresie od dnia 1 lipca 1924 r. do dnia 15 sierpnia 1926 r. był słuchaczem Oficerskiej Szkoły Artylerii w Toruniu, którą ukończył z piątą lokatą¹.

W latach 1925-1930 jego macierzystą jednostką była 14. Dywizja Artylerii Konnej w Białymstoku, gdzie pełnił m.in. funkcję dowódcy plutonu w 1. baterii, a jednocześnie został wyznaczony na stanowisko adiutanta Dowództwa Artylerii Konnej 1. Dywizji Kawalerii u płk. Rudolfa Niemiry.

Na początku 1930 r. złożył podanie o przeniesienie do kawalerii. Dnia 31 marca 1930 r. został przydzielony do 1. Pułku Szwoleżerów w Warszawie, gdzie był dowódcą plutonu w 3. szwadronie. W tym okresie kilkakrotnie awansował: na podporucznika ze starszeństwem od dnia 15 sierpnia 1926 r., na porucznika ze starszeństwem od dnia 15 sierpnia 1928 r. oraz rotmistrza - 1 stycznia 1935 r. Edukację wojskową kontynuował na kursie dowódców szwadronów w Centrum Wyszkolenia Kawalerii w Grudziądzu oraz w latach 1936-1938 w Wyższej Szkole Wojennej w Warszawie. Po jej ukończeniu otrzymał tytuł oficera dyplomowanego. Gen. Tadeusz Kutrzeba, Komendant Szkoły, scharakteryzował rtm. Tadeusza Sokołowskiego jako: Indywidualność silną, narzucającą się. Energiczny, stanowczy, twardy i wymagający. Zalety charakteru silniejsze niż walory umysłowe.

Bardzo, a nawet przesadnie ambitny, ogromnie wrażliwy. Typ raczej dowódcy niż oficera sztabu. Podnosił również swoje kwalifikacje w zakresie jeździectwa. Od września 1931 r. do sierpnia 1932 r. uczestniczył w Kursie Instruktorów Jazdy w CWK w Grudziądzu, który ukończył z pierwszą lokatą. Komendant CWK płk Zygmunt Podhorski w opinii napisał: Bardzo dobry jeździec, po nabraniu rutyny obiecuje być bardzo dobrym instruktorem. Nadaje się już teraz na instruktora w oddziałach liniowych.

Bardzo dobry zawodnik. Zdolności fizyczne bardzo duże. Bardzo obowiązkowy, bardzo pilny, sumienny i zamiłowany w jeździe konnej. Ze względu na jego duże umiejętności, pozostawienie go na Wyższym Kursie Instruktorów Jazdy Konnej jest bardzo pożądane. Ukończył kurs z wynikiem celującym. Zgodnie z zaleceniem komendanta, por. Sokołowski został powołany na wyższy kurs, w którym uczestniczył od października 1932 r. do września 1933 r. i ukończył go z drugą lokatą².

1 CAW, AP, sygn. 2232, 21722; K. A. Tochman: Słownik biograficzny cichociemnych, t. II. Zwierzyniec-Rzeszów 2007, s. 202-203.

2 CAW, AP, sygn. 2232, 21721; R. Wryk: Sport olimpijski..., s. 350.

Rtm. Tadeusz Sokołowski na klaczy Wróżka na zawodach w Grudziądzu w 1936 r.

W latach trzydziestych był jednym z najlepszych jeźdźców w kraju. Pierwsze sukcesy w zawodach międzynarodowych osiągnął już w 1930 r. Dnia 7 czerwca, podczas Centralnych Krajowych i Międzynarodowych Zawodów Konnych w warszawskich Łazienkach, w Konkursie Ujeżdżenia o Nagrodę Towarzystwa Zachęty do Hodowli Koni w Polsce, zajął III m na koniu Lala. W maju 1932 r. na Watasze wywalczył II m w Konkursie Ujeżdżenia na zawodach w Grudziądzu, zorganizowanych przez Pomorskie Towarzystwo Zachęty do Hodowli Koni. Uczestniczył również w rozgrywanych od 1931 r. Jeździeckich Mistrzostwa Polski, w których czterokrotnie stawał na podium.

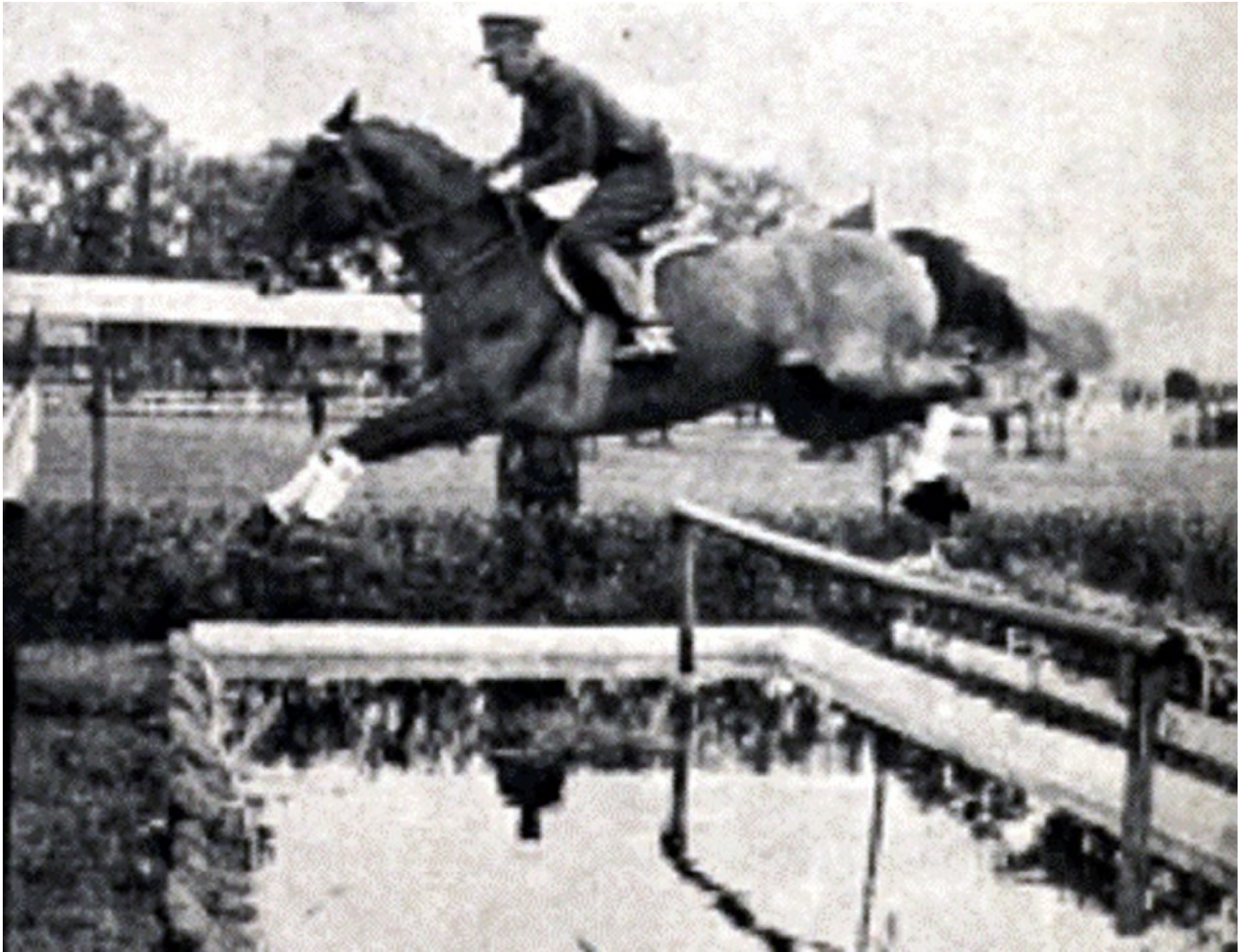
Dwukrotnie odniósł sukces w konkurencji ujeżdżenia konia, zdobywając tytuł wicemistrza Polski na koniu Tajfun w 1932 r. oraz tytuł II wicemistrza na koniu Zator II w 1935 r. Dwa razy triumfował także w konkursie skoków przez przeszkody. Na koniu Zbieg II wywalczył tytuł Mistrza Polski w tej konkurencji w 1936 r. oraz tytuł wicemistrza w 1935 r.³

Rtm. Tadeusz Sokołowski brał udział w Mistrzostwach Armii, tzw. Militari. Reprezentując barwy 1. Pułku Szwoleżerów, razem z por. Stefanem Orpiszewskim, por. Bohdanem Pawłowiczem oraz ppor. Stefanem Smoliczem, w 1935 r. dosiadając konia Tarpan wywalczył w klasyfikacji drużynowej tytuł II wicemistrza Armii. Startował także w prestiżowych międzynarodowych konkursach skoków przez przeszkody o Puchar Narodów. W latach trzydziestych uczestniczył w nich trzykrotnie, a raz udało mu się tę nagrodę wygrać. Było to w 1936 r. w Rydze, gdzie rtm. Sokołowski, startując na Zbiegu II, wygrał rywalizację o Puchar nie tylko w klasyfikacji zespołowej, ale zajął I m również w klasyfikacji indywidualnej. Ponadto zwyciężył w dwóch innych konkursach - w konkursie Naczelnego Wodza oraz Pożegnalmym, mającym charakter konkursu szczęścia. W tym ostatnim dosiadał młodego konia Aktor, na którym udało mu się pokonać bezbłędnie największą liczbę przeszkód (22)⁴.

3 W. Pruski: Dzieje konkursów hipicznych... s. 134-135; R. Urban: Rozwój sportu jeździeckiego w Polsce., s. 287-288.

4 „Przegląd Kawalerii i Broni Pancerniej”, t. XI, 1977 nr 87, s. 643; W. Pruski: Dzieje konkursów hipicznych..., s. 246-247.

Rtm. Tadeusz Sokołowski na Zbiegu II na zawodach w Rydze w 1936 r.

Sukcesy sportowe, odnoszone na międzynarodowych hipodromach, spowodowały zakwalifikowanie rtm. Tadeusza Sokołowskiego do specjalnej grupy jeździeckiej, utworzonej w grudniu 1935 r. w CWK w Grudziądzu. Razem z pięcioma innymi jeźdźcami znalazł się w zespole, przygotowywanym przez mjr. Adama Królikiewicza, do udziału w olimpijskim konkursie skoków przez przeszkody o Puchar Narodów. Ostatecznie z grupy tej na początku lipca 1936 r. zostali wybrani: por. Michał Gutowski na Warszawiance, por. Janusz Komorowski na Dunkanie oraz rtm. Tadeusz Sokołowski na Zbiegu II. Konkurs ten rozgrywany był na zakończenie igrzysk, dnia 16 sierpnia 1936 r., na głównym stadionie olimpijskim. Na niewielkim placu rozstawionych było w niedużych odstępach 20 przeszkód, co powodowało, że jeźdźcy musieli je pokonywać z bardzo małego rozbiegu. Parcours ukończyło w komplecie tylko 6 reprezentacji z 18 biorących w nim udział, ale żadnemu jeźdźcowi nie udało się go pokonać bezbłędnie. Polacy wypadli słabo; drużynowo nie zostali sklasyfikowani, ponieważ dwóch jeźdźców: rtm. Sokołowski i por. Gutowski nie ukończyli rywalizacji. Pierwszy z nich w przedolimpijskich prognozach, upatrywany był jako jeden z kandydatów do wysokiego miejsca w klasyfikacji indywidualnej. Niestety strata jednego z koni (Carmen) podczas krajowych zawodów przedolimpijskich i obciążenie drugiego (Zbiega II), a przede wszystkim złamany obojczyk jeźdźca spowodowały, że nie był on w najlepszej formie podczas zawodów na igrzyskach w Berlinie⁵.

Sokołowski wypadł najslabiej z polskiego zespołu. Jego koń wpadł do wody na przeszkodzie nr 6, stracił tylnymi nogami przeszkodę nr 9 i ponownie wpadł do wody na przeszkodach nr 12 i 13, skąd już nie zdołał się wydostać. Niemiecki hipolog Gustaw Rau skrytykował jazdę polskich zawodników,

⁵ „Przegląd Kawalerii i Broni Pancerniej”, t. XIII, 1980 nr 97/98, s. 272; B. Tuszyński, H. Kurzyński: Leksykon olimpijczyków polskich., s. 246.

pisząc, że (...) wykazali brak dostatecznego zdecydowania przy najeżdżaniu przeszkód, które były takich rozmiarów i tak rozmieszczone, że mogły być pokonane tylko w pełnym tempie konia. Tymczasem polscy jeźdźcy, którzy dotąd odznaczyli się zwykle tak wspaniałą sprężystością, subtelnym wyczuciem i idealnym zgraniem się z koniem, wykazali nagle zupełny brak aktywności w jeździe⁶.

Rtm. Tadeusz Sokołowski na Zbiegu II na Międzynarodowych Zawodach Konnych w Warszawie w 1937 r.

W okresie międzywojennym Tadeusz Sokołowski działał w dwóch klubach sportowych. W 1926 r. pracował w Wojskowym Klubie Sportowym „Gryf” w Toruniu, a w latach 1937-1939 kierował sekcją jeździecką Wojskowego Klubu Sportowego „Legia” w Warszawie.

Dnia 4 czerwca 1930 r. (w wieku zaledwie 25 lat, co było w przypadku zawodowych wojskowych raczej rzadkością) zawarł związek małżeński z Jadwigą Vandallich-Małachowską⁷.

W okresie od listopada 1938 r. do sierpnia 1939 r. był dowódcą szwadronu w 1. P. Szwol., następnie wszedł w skład sztabu Grupy gen. bryg. Stanisława Skwarczyńskiego (tzw. Korpus Interwencyjny), gdzie był zastępcą szefa Oddziału II. Po rozwiązaniu Korpusu (31 sierpnia 1939 r.), pozostał w sztabie gen. Skwarczyńskiego, który do dnia 3 września pełnił funkcję dowódcy południowego zgrupowania Armii Odwodowej „Prusy”. Dnia 9 września rtm. Sokołowski przydzielony został do sztabu dowódcy Armii „Lublin” gen. dyw. Tadeusza Piskora, a od dnia 19 września do Warszawskiej Brygady Pancerno-Motorowej, gdzie do dnia 21 września pełnił funkcję dowódcy dywizjonu rozpoznawczego. W dniach 17-20 września uczestniczył w pierwszej bitwie tomaszowskiej. Po kapitulacji kampanii wrześniowej,

⁶ W. Pruski: Dzieje konkursów hipicznych., s. 261.

⁷ CAW, AP, sygn. 2232; K. A. Tochman: Słownik biograficzny cichociemnych..., s. 204-205.

dnia 13 października przekroczył granicę węgierską i przez Jugosławię i Włochy, dotarł po dziesięciu dniach do Francji, gdzie kontynuował walkę w Polskim Wojsku. Uczestniczył w walkach pod Dunkierką (maj-czerwiec 1940 r.). Ukończył kurs szyfrowy oraz przeciwpancerny. Po kapitulacji Francji, został ewakuowany i dnia 23 czerwca 1940 r. znalazł się w Wielkiej Brytanii⁸.

Tam był początkowo w grupie płk. Stanisława Sosabowskiego, następnie w 3. Pułku Kawalerii płk. Emila Gruszeckiego, a także w dywizjonie przeciwpancernym 10. Brygady Kawalerii Pancernej oraz 14. Pułku Ułanów Jazłowieckich, w którym pełnił funkcję dowódcy szwadronu szkolnego w ramach 16. Samodzielnej Brygady Pancernej I Korpusu Polskiego. Na ochotnika zgłosił się do służby w Polsce, odbył szkolenie konspiracyjne ze specjalnością dywersji i dnia 29 listopada 1941 r. złożył przysięgę w Oddziale VI Sztabu Naczelnego Wodza w Londynie. Otrzymał awans na majora ze starszeństwem od dnia 30 marca 1942 r. Jako cichociemny przyjął pseudonim „Trop” oraz Tadeusz Serafin. W nocy z 30 na 31 marca 1942 r. został zrzucony omyłkowo w pobliżu obozu jeńców sowieckich w Baryczy, niedaleko Końskich na Białorusi. Otrzymał przydział na IV Odcinek „Wachlarza”⁹, gdzie pełnił funkcję zastępcy dowódcy, a od końca sierpnia 1942 r. dowódcy Odcinka¹⁰.

Jego działalność dywersyjna, w której odniósł wiele sukcesów, polegała m.in. na wysadzaniu niemieckich pociągów, kierowanych na front. Rozbudował siatkę dywersyjną, tworząc bazy i ośrodki w: Bobrujsku, Mohylewie, Orszy, Połocku i Słucku. Nieustannie był w ruchu, kursując pomiędzy Baranowiczami, Lidą i Warszawą. Jako Tadeusz Serafin został aresztowany przez Gestapo w Mińsku Białoruskim na początku grudnia 1942 r., w wyniku załamania się podkomendnego podczas przesłuchania przez Niemców. Nastąpiła wówczas dekonspiracja siatki, a do niewoli trafiło 18 żołnierzy w Mińsku Białoruskim i Słucku. Po nieudanej (z powodu zdrady przez strażnika) próbie odbicia z mińskiego więzienia, mjr Tadeusz Sokołowski, wcześniej torturowany w śledztwie, został zakatowany na śmierć na schodach budynku Gestapo w Mińsku w nocy z 6 na 7 lutego 1943 r.²⁷¹.

Mjr Tadeusz Sokołowski był odznaczony Krzyżem Virtuti Militari V klasy, Śląskim Krzyżem Walecznych, Srebrnym Krzyżem Zasługi, Medalem Dziesięciolecia Odzyskania Niepodległości, Medalem za Długoletnią Służbę. Był jednym z najmłodszych polskich jeźdźców-olimpijczyków poległych w walce z okupantem - miał 38 lat. Nazwisko Tadeusza Sokołowskiego zostało umieszczone na tablicy pamiątkowej poświęconej polskim olimpijczykom, którzy zginęli w walce z hitlerowskim najeźdźcą, wmurowanej w 1968 r. przy bramie wejściowej na Stadion Dziesięciolecia w Warszawie.

---

8 Tamże.

9 Wachlarz - kryptonim wydzielonego pionu ZWZ-AK o odrębnej strukturze organizacyjnej, powołanego w 1941 r. do prowadzenia dywersji i wywiadu na okupowanych przez hitlerowców terenach Związku Radzieckiego. Strefa działania „Wachlarza” podzielona była na 5 głównych odcinków. Od marca 1942 r. skoncentrowano działania na odcinkach: III (m.in. ośrodki w Pińsku i Homlu) i IV (m.in. ośrodki w Mińsku, Połocku i Dyneburgu). Zob. Encyklopedia II wojny światowej, Warszawa 1975, s. 616.

10 J. Tucholski: Cichociemni 1941-1945. Sylwetki spadochroniarzy. Warszawa 1984, s. 65.